

FONDAZIONE
MARAZZA

PRO

Nobili D. Marco Antonio Gattico

C V M Communitate Arona.

Otissimum; & à nemine hucusque oppugnatum videtur,
quod in Provincia Ducatus Mediolani nullus estimus
indictus fuerit bonis sitis in eadē Provincia, cū
simpliciter per modum prouisionis onera distribuantur
pro modo stariorum Salis, ut respetat Somal. in suo
allegamento fol. 189. vers. Respetu autem Ducatus
Confirmat Baltassar Parravicinus in suo opus-
culo. L' inequality del peso fol. 4. vers. su disuso fo-
rato lo stadio di Sale carico in sua origine personale
vato per interim, che sempre ha continuato a registrata, ibidem con-
ficiuā facta ab hoc illustris. Magistratu ad Senatum Excellentiss. sub die
10. Aprilis. 1565.

Et quamvis norma istius consenserit super starioris Salis plures, ac plures con-
tineat inqualitates, ac varia incomoda entrinerit semper, nihilominus
inconcusse obseruata fuit pro veriori regula distribuendi onera in eadem
Provincia Ducatus, ut obseruant Nicol. Bell. cons. 2. num. 9. Garon. ad
Nau. Confis. tit. de oneribus cap. 6. num. 4. pag. 81. 82. 83. 84. 85. 86.
Causa vero tantæ inqualitatæ, que tunc irreperit, illa potissima fuit, vt cum
subditi huius dominij tenerentur accipere, & consumere Salem Gabellæ
Ducalis, sed non obstantibus tot proclaimatis, & prouisionibus, Salem
exterum sumerent, & vnu compertum fuerit, quantitatem necessariam non
consumi, hinc iussum fuit, yr fieret descriptio in quibus suis Provincijs huius
Dominij, & Terris earum illius quantitatis Salis, quam consumere possent,
habita ratione capitum personorum, belliarum, & charum rerum, pro
quibus Sal necessarius fuisset, vñ idem Somal. refut pag. 87. & sequ.
vers. Ma l'anno 1642.

Vèrum cum plures Burgi, & Terra magis habitabiles descripere, & taxare
fuerint cum non modica Salis quantitate, ob maiorem quantitatem perfor-
marum ibi habitantium, & Salem consumere debentium, inde derivavit
excessus impositionis Salis, id, quod successiuē fuit in causa grauioris con-
simenti in subdistributione, seu subdivisione, inter Terras Ducatus illius
quotæ mensualis onerata Ducatu in generali repartu ipsius mensualis in-
mito inter Provincias huius Dominij, dum dicta quotæ Ducatus subdivis-
tuta fuit pro modo quantitatis stariorum Salis per modum Proutis, &
donèc factus fuisset estimus in Provincia Ducatus, nou autem habita ra-
tione ad quantitatem bonorum, & re speciū Mercede cuiuslibet Ter-
ra, & maius fuit praividicium dictæ forma repartus mensualis, dum eadem
norma seruata fuit, prout, & nunc seruatur, repartendi quæcumque alia
oneræ, inter ipsas Terras Ducatus.

De hac inqualitate plures Communitates ipsius Ducatus conquistæ sunt,
cum

cum viderint censimentum eisdem impositum, habita ratione ad staria Salis, longè impar esse viribus earum perticatus, ut resert ille Somalas pag. 190. vers. Cbe sia pernicioſo &c. & sequen.

Inutiles tamē fuerunt conuictiones, ex quo nūquām fuit in immunitate forma repartendi onera in singulis Terris Ducatus pro modo starorum Salis, nullā habita ratione perticatus, nec estimū, quem alioquin importare possent bona vniuersitatis.

Hanc ipsissimam veritatem experta sunt Communitates Modoetiae, Saroni, Caforati, aliq[ue] pluim, que secundūm earum perticatum leuiora subirent onera, grauiorā autem cogantur sufficere, ob indicium censimentum super staris Salis.

Exemplū dictarum: Vniuersitatum conqueritur Aroni, eius Territorium, consistens in solis perticis 4931. ut autem Aronenses easdem præbent, ut ultimi exclamationē super quā dicti mensualis eis assignat, in quantitate libraum 750., seu 1705. 12.; quam, ut attingent, & facilis subiectant, alios vocant ad contribuendum, signant Communitates Mercuraghi, Grefenti, Dornelli, & Possessores Capinae Muzani inferioris, quā si pluperficiat, qui onera subiecti, facilis id faciant, ut aduentur Galli, corv. 25. num. 1330. Roland. cons. l. num. 176. vol. 2. Et quia Aronenses recte concepiunt sibi metris, quod dicta quāta mensualis in quantitate libram 750., seu 1705. non processit, nec detinunt, ex casu aut contemplatione bonorum in ea quantitate perticatum 4931., sed sum pliciter intuitu stariorum Salis, nec id ignorare possunt, cum ex eodem Oppizzono, per eos allegato in opusculo relationis Terrarum Status folio 21. habeatur pro qualibet stario Salis, correspondere lib. 6. cap. iedi mensualis, resp. eū eatum Terrarum, quā tenentur ad integrā Salis taxam; prout etiā Aronenses, idēo cum confitunt in staris 11. 12. Salis, prout ipsa met Aronenses in actis tenentur, reterre quotam ducatum libras 1705. 12. Quodcum illud omnes non habet commentarij, tamen ad aliquos ab omnibus effornatum in Provincia Ducatus, cuius nulla vestigia sed ad solam quāritatem stariorum Salis, ad alia prestiti conseruare suū promouentes corāti hoc illustris. Tribunal hanc peculiare ratiōne m.

Quod anno 1558. descriptus, & tagatus surrit astimus generalis singulis Provinciis busus Statutis, posteaq[ue] inter Terras facta sit subdissatio indicij censimenti, cuius obcaecum Territorium Arona sortitum sit censimento in quaquantitate libraum 750. Dicitur ratione Unionis, seu comprehensionis locorum Mercuraghi, Dornelli, Capinarum Grefenti, & Muzani nulla ex parte q[uod]a perticatu[m] distorum locorum, idēque iustitia quae officia dicitur, & Capina obligentur ad contribuendum cum Aronensis, quia suerint causa grauiorū estimū illarum librarum 750.

Vt autem ipsius Aronenses aliquod fundimentum adiungant intentate actioni, haec omnia deduxerunt in actis, & monitiones Camerale, pro militum hospitalitionibus directe suerint simpliciter ad Communiam Arone, nulla facta mentione loci Mercuraghi, nec aliarum Capinarum.

Secundū, quod eadem loca Mercuraghi, & Dornelli contribuerint prouisione, pro tercia parte cuius Aronensis ad solutionem onerum, & hospitalitionis Militum.

Tertiū, quod licet Capina Grefenti, & Muzani nūquām contribuerint cum Aronensis, neque respetu hospitalitionis Militum, id tamen non processerit.

scit ex decessu Iuris ipsorum Aronenium, sed magis ex præpotentia Possessorum dictarum Capinarum Grescenti, & Muzani.

Propteræ concidunt in eorum supplici libello dici 4. Septembris 1670., ut præmptioribus iuris remedij adstringi debeant: contenti Possessores ad notificandam eorum quoram æstini, ipsisque renuentibus eligi debeat Peritus, qui pro modo perticatus æstimus formet super eisdem bonis, ut exinde adigi possit ad debitam contributionem, nedium in futurum, sed etiam in præteritum.

Fluctuat sanè proposita actio Aronenium, & talis apparet, ut nullo iure, ne düm substinet, sed nec vix colorari possit, ubi singula hæc examinenter. Quod in tota Provincia Ducatus, & in singulis eius Terris, nullus æstimus super bonis stabilibus fuerit indicus, aut formatus, nec de anno 1558., ut insinuant Aronenses, nec visque in præsens, nam solum pro modo statuorum Salis subdistributa fuit recentia quota mensualis, iuxta quam nunc etiam alia onera repartuntur, ut notoriū est, & pro notorio constanter allegatur. Hoc posito, ut principio indubitate, plane infertur ad plura non utilia in casu praefecti.

Et primò, quod cum æstimus sit causa finalis solutionis onerum *Nato. cons. 286. num. 6. Garon. ad Nov. Conf. tit. de oneribus artic. 1. num. 172. Cloch. de contribut. cap. 17. num. 84. Gall. cons. 112. num. 3. 20. & 21. Genua de scriptura priuata lib. 4. quaest. 9. tit. Miscellan. quadam n. 3. vbi nullus æstimus eleutatus sit super bonis itius Provincia Ducatus, sequitur nece sibi, ut eorumdem bonorum respectu esset ratio exigendi onera.*

Secundò cum enim èstimus potens sit, ut quis compellatur ad solutionem onerum, quatenus in eo descriptis consentiat, & catastro se submittat. *Bald. l. censualis C. de donationibus, Mascard. Var. lib. 2. cap. 43. nu. 19., Cennu dict. tract. tit. de liberis æstimis num. 13. & vñitim constet de successiva onerum solutione Mascard. de probat. conclus. 273. num. 4. cum sequen. düm in casu isto, nedium non constet de ipso catastro, seu æstimo super bonis formato, sed nec minus de aliquâ solutione facta per eosdem Possessores cum Aronenibus, iam apparet, quām impropria, quām incongrua si intentata actio.*

Tertiò magnum adiumentum nobis præstat, quod in proponendâ extraneâ hac actione aperte faciantur Aronenses, quod ipsi contenti nunquam contribuerint, nec vnicum aquam solutionis fecerint ex causa onerum cum Aronenibus.

Copuletur modò explicita isthac confessio concidunt, per integrâ seculâ, una cum perpetuâ inexactione, & in dubitanter mihi persuadeo, ut nullus, qui vel à limine saluatoris prima pars principia tantum profumere vult, ut audeat firmare, propositam ex aduerso actionem substinentem esse in iure, vel in praxi. Si enim non descriptus obincet firmissimam securitatem non soluendi onera *Alba cons. 115. num. 15. vol. 1. & cons. 290. num. 4. lib. 2. quia cessat subiectio, & ille quasi contractus inter descriptum, & describentem Cloch. dict. tract. 220. nu. 392.*, à fortiori plena securitas danda erit D. Gatico pro bonis Muzani inferioris, düm ipse non solidam excipit, nec ipsum, nec eius bona fuisse vñquam descripta in Aronenium æstimo, sed illud etiam cumulatiū adiungit; nullum æstimum fuisse indicatum super stabilibus Ducatus, & consequenter, nec bonis Burgi Aronæ, cum omnes onera subeant ad rationem statuorum Salis, non pro modo quæneatis bonorum stabilium.

Quarto reflecebam tutiorem sententiam esse, bona non affici obligatione soluendi

soluti onera statim, ac posita sunt in **extimo**, ut ex pluribus exornat **Garon.**
dicit. artic. I. **num.** 222., & 223.; id, quod contingere potest, vel
quando **extimum** reperitur **vitosum**, vel vbi possessor bonorum non con-
senserit catastro, aut quando non omnium consensu **confatum** sit. Si hoc
est, quomodo bona Muzani inferioris dici poterunt affecta hac eadem ob-
ligatione contribuendi ad onera cum Aronenibus, tam eti non sint aliq-
uata, nec ingressa ad efformandum **extimum** Territorij Arona.
Proxima est altera ratio, conuincens ineptitudinem intentatae actionis. **Sos-**
luto onerum est sequela **extimi**, & descriptionis in eodem. At ipsa solu-
tio non est, nec dici potest pars, & sequela solius mensuratio*nis* **ipolorum**
bonorum. Non recte igitur agunt Arones, dum ab actu mensura ge-
neralis sequitur, seu perfecte iam diu ante annum 1558., & ab impo-
sitione quorundam perticatum in toto Stato Mediolani ordinata annis
1558., & 1561., conantur dilatare fimbrias, inferendo, quod idem bona
Muzani inferiori stent contribuere cum Aronenibus, quia in dicta
mensuratio*n* generali fuerint comprehensa; Opporet enim, quod ex
aduerso probetur, hac eadem bona censira fuisse cum Aronenibus, illaque
reducta esse in **extimum** Territorij Arona, & consequenter fuisse in causa
immediata grauioris censimenti **ipolorum** Aronen*ium*, nec aliter verius
est, sat esse, quod occasione mensura generalis totius Status Mediolani,
ipsa quoque bona Muzani inferioris fuerint mensurata. Ab uno namque
causa ad alterum non tenet illatio. **Quod sequitur ex iuris cum solu-**
Præcisa est sequens consideratio: Intentata actio pro compellendis Possessio-
ribus bonorum Muzani inferioris ad contribuendum cum **extimo** Borgo-
Arona, presupponit necessarium, vel quod ipsa bona Muzani sine Territo-
rio Aronen*ium*, vel quod alibi non repariantur allibeta, nam alioqui
diuersitas Territorij auctor omnem vim actionis intentat, ut probaret
Garon. **dicit.** art. I. **num.** 20. **Cloch.** **dicit.** **tradit.** cap. 20. **num.** 400. **Genua-**
dicit. loco **num.** 3., & effectus catastrophonis in alio loco, impedit ortum
actionis admot*um*, signanter vbi in alio loco apparcent censita **Garon.** **dicit.**
art. I. **num.** 218. **Mascard.** de probat. **conclus.** 274. **num.** 17. vol. I. **Carpi-**
ad Statut. 236. vol. 2.

Cum autem bona Muzani inferioris vere non sint de Territorio Aronen*ium*; T
ut evidentia ipsa præmissa, iam deficit principale suppositum, cui ini-
nitur intentata actio.
Assumptum facile probatur. Bona Muzani finitima sunt, & coherentia*n*
cum bonis Oleggi Castelli, quinquo commune Oleggi indubitate te-
nunt, & sunt & esse debent de illius Territorio, tum ex capite vicinitatis,
tum etiam, quia Possessores bonorum Muzani, non solum perquinques
annos, sed ad per multos alios sustinuerunt onera in eodem loco Oleggi,
& cum eadem Communitate ex causa onerum tranfererent annis 1532.
& 1536. **Quod sequitur** ex iuris **statutorum** **extimo** **onera** **soluerentur** **onera**
In his terminis, & circumstantijs subinjerat clara dispositio Patria legis sub
dicio **Stat.** 236., eni*m* Rubrica est: **Cum quibus Terris Caffina teneantur**
sustinerre onera, vbi prouisum manet, quod omnes Capitula Ducatus Me-
diolani teneantur solueret, & sustinere onera eum illici locis, in quorum
Territorij sunt, & si dubium sit, de quo Territorio sint, teneantur sustin-
ere onera cum propinquiori Terra.
Pleniū etiam affidit iuri*s* dispositio, qua in hoc clara est, ut ius aquiratur
quidem loco, in quo facta fuit descriptio **Bald.** **cone.** 227. **lib.** 3. **Francisus**
Mare. **dicit.** 224. **part.** 1. **ad** **de** **ministracione** **motorum** **magistrorum** **onera**
onera
Quam-

Quamobrem cum bona Muzani descripta reperiantur in dicto loco Oleggij verendum non est, quia in eodem loco contribuere debent, prout iam dudum contribuerunt ad normam transactionum sequutaruntur. Et licet quampluribus abhinc annis cessauerint Possessores bonorum ab ipsationum solutione, non idcirco cessat effectus subiectionis bonorum dicto catastro Oleggij Castelli, quia nunquam fuit oppugnata, esto, quod quantitas censimenti expolice transita per Oleggium, vel nimis excessiva motum dederit nonnullis controvulis inter descripsum, & describentem.

Subiectione enim talem refert contractum inter viuenteritatem describentem in estimando, & illum, cuius bona regirantur, ut plenam, & efficacem probationem faciat in probanda qualitate Territorij, quodue ex vi talis descriptionis bona dicantur de illo loco, cuius commodo fieri debebant solutiones Bald. ad l.3. C. de natura liberis Genua eodem tract. quib. 1. num. 12. Clœb. præcitat. tract. cap. 26. num. 292.

Nec est, ut nouiter repetatur, nonnullas solutiones fuisse intermissas, quae solum catastrum, seu estimando sine solutionibus inefficax reputetur ad probandum, locum, & bona descripta esse de Territorio illius loci, cuius astimo, & catastro bona subiectiuntur.

Quia replicare iuvat, ipsum solam estimando approbatum per descripsum in illo probare fauore Communis descriptentis, bona esse illius Territorij, ut prædictimus ex Garon. ad diff. artic. 1. num. 20. Hieronym. de Monte de fin. regund. cap. 6. num. 4. Alex. cons. 3. num. 4. lib. 4.

Dicimus etiam, concurrere vna simul continuas onerum solutiones, per annos decem, viginti, triginta, quinquaginta, & ultra, à quibus postmodum licet cessatum fuerit, id non eius sit, quia impugnaretur subiectione dictorum bonorum huius catastro, sed solum modo, quia Communis Oleggij non adimplebat è latere suo adimplenda, nec non etiam ob alterationem astimi in graue præjudicium DD. de Gartie.

Maiorem confirmationem prædictis omnibus adiungimus, si factum metipsum pro veritate confideremus. Territorium Arone distinctum, & separatum est à Territorij Oleggij, & Cominiaci vulgo Cominiago. Inter ipsum autem Aronense Territorium, & Capinam Muzani inferioris dimidiante perlonga spatia dista Territoria Oleggij, & Cominiaci, consequenterque diuinum, & separatum apparet Territorium dicta Capina Muzani à Territorio Aronenasi, quia Territoria dimidiaria interficiunt unum Territorium ab altero.

Coniungamus nunc manifestam separationem horum Territoriorum cum diversitate censimenti quota mensualis, iterum combinamus hanc eandem diversitatem Territoriorum cum antiqua possessione Oleggij Castelli excedendi certam annuam pensionem in causam onerum à Possessoribus dictæ Capina del Muzano virtute innitarum transactionum, & facile constabit, intentatam actionem per Aronenenses defitutam esse omni iuridico, & legali fundamento. Nam deficiunt utraque essentialia extrema, nimisnam unitas Territoriorum, & iurisdictionis, & effectus identitas censimenti quotæ mensualis, illi in eiusdem ratione omnibus sequitur.

Et si diversitas Territorij, & catastrophonis sum operatur effectum, ut superret omnes, & quocecumque actus, & si plures, & antiquiores deducerent Aronenenses, quanto fortius isthac fundamenta operativa esse debent in causa isto, in quo nullus actus uniuscè concludens deducitur ex parte Aronenensem.

Rerum quantum magis recipienda erit intentata ex aduerso actio, dum alio existente